

ประวัติอำเภอปะทิว

อำเภอปะทิว เดิมเป็นเมืองขนาดเล็ก ซึ่งกล่าวถึงมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองอุทุมพร (ชุมพร) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรนครศรีธรรมราชและเป็นส่วนแคบที่สุดอยู่ที่บ้านท่าข้าม อำเภอท่าแซะ เมืองปะทิวเป็นทางผ่านไปท่ามาหากินของชนเมืองจากตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่สูงไปทางตะวันออกสู่ทะเลที่เรียกว่า ปากทิว หรือ ปะทิว

เมืองปะทิวมีแหล่งชุมชนอยู่บริเวณดอนตาเถร ดอนยายซี ดอนตะเคียน บ้านหัวนอน และบ้านเกาะ หรือเกาะชะอมนี่ ตำนานเล่าขานที่มาของคำว่า "ปะทิว" ดังนี้

1. พระยาเพชรคำแหงสงคราม เจ้าเมืองชุมพร ได้มีความวิตกอยู่เสมอว่า เมืองชุมพรเป็นเมืองหน้าด่านของหัวเมืองปักษ์ใต้ พม่ายกทัพมารบกวณอยู่เสมอ ๆ บางครั้งก็สู้รบกับพม่าได้แต่บางครั้งก็พ่ายแพ้ต้องทนทุกข์ยากลำบากในการหลบหนี จึงคิดจะสร้างเมืองลับ ๆ ไว้เป็นที่หลบซ่อน จึงได้จัดทหารลงเรือแจว เรือพาย เรือใบ ไปทางทิศตะวันออกถึงปากน้ำชุมพร แล้วเดินเรือทางทะเลไปทางทิศเหนือเพื่อหาที่สร้างเมืองลับใหม่ ใช้เวลาประมาณเดือนเศษ พบอ่าวโค้งเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยว จึงได้เรียกอ่าวนี้ว่า "คู้งหา" (ทุ่งมหาในปัจจุบัน) พอใจมากจึงได้จอดเรือขึ้นฝั่งหาสถานที่ พบทิวทัศน์สวยงามบนฝั่งด้านในทะเลมีเกาะเป็นภูเขายาว (เกาะเวียง) ได้กำหนดที่สร้างเมืองบริเวณนั้นชื่อว่า "เมืองปะทิว" (ปะ - พบ)

2. คำว่า "ปะทิว" มาจากภาษาเขมร จากคำว่า "ปฐวี" ออกเสียงเร็ว ๆ ตามสำเนียงภาษาถิ่นใต้เป็น "ปะทิว" บ้างว่า เพราะมีทิวไม้สวยงามอยู่ชายฝั่งทะเล ล้วนแต่ยังไม่มีน้ำหนักให้พอรับฟังได้ ชื่อปะทิวนี้ น่าจะสัมพันธ์กับชื่อคลองปะทิวซึ่งชาวบ้านออกเสียงว่าคลอง "กะทิว" คำว่า "ปาก" คนชุมพรจะออกเสียงว่า "ปะ" ปากคลองปะทิว จะออกเสียงว่า ปะคลองกะทิว เมื่อใช้นาน ๆ เข้า กร่อนเป็น ปะทิว เช่นในปัจจุบัน

พ.ศ. 2313 - 2339 มีหัวเมืองชื่อ ครุฑ ปกครองเมืองปะทิว ตั้งที่ทำการและบ้านเรือนบริเวณทางใต้ของดอนตาเถรด้านตะวันออกของสำนักงานสหกรณ์การเกษตรในปัจจุบัน อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 7 ตำบลบางสน

พ.ศ. 2340 - 2375 หัวเมืองยิงปกครองเมืองปะทิวต่อจากหัวเมืองครุฑตั้งที่ทำการ (หลา) ศาลา และบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเกาะ ซึ่งขุดโดยแรงงานทาส กว้าง 3 วา ล้อมรอบพื้นที่ 5 ไร่ ปัจจุบันเรียก เกาะชะอม อยู่ในหมู่ 2 ตำบลทะเลทรัพย์

พ.ศ. 2376 - 2384 หัวเมืองพร้อมปกครองเมืองปะทิวต่อจากหัวเมืองยิงตั้งที่ทำการอยู่ที่บริเวณหลังสำนักงานสหกรณ์การเกษตรหรือบริเวณนี้เรียกว่า ดอนยายซี

พ. ศ. 2384 – 2438 พระปะทิวขุนทองปกครองเมืองปะทิวต่อจากหัวเมืองพร้อมตั้งบ้านเรือน (ศาลาว่าการ) อยู่บริเวณบ้านฉาง บ้านนาโหนด หมู่ที่ 5 ท่าเสม็ด ตำบลดอนยาง พ. ศ. 2439 ทางราชการประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นรูปมณฑลเทศาภิบาลยุบเมืองปะทิวเป็นอำเภอปะทิว

หลวงพรหมสุภา จินดาพรหม (ทรัพย์ จินดาพรหม) ซึ่งดำรงตำแหน่งตุลาการ เมืองชุมพร ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรก (ร. ศ.115) มีศาลาว่าการอยู่ที่บ้านท่าเสม็ด ตำบลดอนยาง (ปัจจุบันหมู่ที่ 1 ตำบลปากคลอง) พ. ศ. 2445 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้เสด็จออกตรวจราชการภาคใต้ กรมการอำเภอสร้างพลับพลาที่ประทับบริเวณบ้านหน้าค่าย และมีแนวความคิดที่จะย้ายศาลาว่าการไปอยู่บริเวณบ้านท่ากรวด ซึ่งบัดนี้อยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลบางสน ถึงปี พ. ศ. 2472 เกิดพายุพัดใหญ่ที่จังหวัดชุมพร ที่ว่าการอำเภอซึ่งถูกตั้งทำการที่บ้านท่ากรวดก็ถูกพัดลงอีกเป็นค้ำบสอง จึงย้ายที่ทำการอำเภอไปทำงานที่โรงเรียนประชาบาลบ้านบางสน 1 (พิพิธราชบุรี บำรุง) ทางราชการจึงจัดสร้างที่ว่าการอำเภอขึ้นที่บ้านดอนตาเถร ในเขตหมู่ที่ 14 ตำบลบางสน ซึ่งบัดนี้เป็นหมู่ 7 ตำบลบางสน ห่างจากที่ตั้งที่ว่าการอำเภอบ้านท่ากรวดประมาณ 1 กม. สร้างเสร็จในปลายปี พ. ศ. 2473 ทำพิธีเปิดในยี่พระวันวันที่ 8 มิถุนายน พ. ศ. 2473 ใช้เป็นที่ว่าการอำเภอ

ต่อมาได้มีการสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ เมื่อ พ. ศ. 2532 ถูกพายุไต้ฝุ่นเกย์พัดพังเสียหาย และได้ปรับปรุงใหม่สามารถให้บริการได้ตามที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน (พ. ศ. 2546) คำว่า **ปะทิว** เป็นชื่อเก่าแก่มาแต่ดั้งเดิม ปัจจุบันใช้คำว่า **ปะทิว** ซึ่งตามตัวอักษรไม่มีความหมายและคำแปล แต่ฟังตามสำเนียงภาษาพื้นเมือง พอจะทราบความหมายได้ว่าปะทิว เป็นการเรียกตามสภาพของท้องที่โดยในทะเลหน้าอ่าวทุ่งมหา ตำบลปากคลอง มีเกาะอยู่เรียงรายเป็นแถว เมื่อไปตั้งเมืองในทำเลซึ่งมีสภาพท้องที่ที่รู้จักกันทั่วไป ก็ตั้งชื่อเมืองว่า เมืองปะทิว

อำเภอปะทิว ในปัจจุบัน (พ. ศ. 2550) แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 ตำบล คือ ตำบลบางสน ตำบลชุมโค ตำบลดอนยาง ตำบลสะพลี ตำบลปากคลอง ตำบลทะเลทรัพย์ และตำบลเขาไชยราช ซึ่งเป็นตำบลเหนือสุดติดต่อกับอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงนับว่าเป็นประตูเมืองได้อย่างแท้จริง

คำขวัญอำเภอปะทิว

ประตูทักษิณ ถิ่นค่างแว่น แดนหาดทรายงาม
ลือนามปะการัง ชื่อดังเขาเจดีย์